

njai nog niet verdwenen (vooral niet in de binnenlanden), van een . . . vrijgezelsamenleving waarin de concubine een vanzelfsprekende plaats had gekregen, was geen sprake meer.¹

Niet al die Europese vrouwen waren blanken. 'Europeaan' was in Indië een wettelijk begrip en van het begin van de negentiende eeuw af gold dat een vrouw die met een Europeaan (Nederlander) trouwde, daarmee zelf Europeaanse (Nederlandse) was geworden. Toen nu in 1892 de Wet op het Nederlandschap van kracht werd, verkregen alle in Indië aanwezige Europeanen van gemengde afkomst de Nederlandse nationaliteit (behalve uiteraard diegenen die deze nationaliteit of een andere Europese nationaliteit reeds bezaten).² Zij behoorden daarmee automatisch tot de groep der Europeanen. Indië telde in 1930 ca. honderdvijftienduizend Europese vrouwen en meisjes maar van hen waren slechts zes-en-twintigduizend in Europa (bijna uitsluitend: in Nederland) geboren – misschien waren het er in '40 iets meer.

Tussen in Europa (eventueel in Indië) geboren blanken en als Nederlander erkende personen van andere afkomst maakte de officiële statistiek geen verschil: allen waren Europeanen. Blijkens de volkstelling van 1930 waren het er ruim tweehonderdveertigduizend (Japanners, Philippino's, Thailanders en Egyptenaren meegeteld). Preciese cijfers voor 1940 zijn niet bekend; over het algemeen is men er van uitgegaan dat er ten tijde van de Tweede Wereldoorlog in Indië ca. tachtigduizend uit Nederland afkomstige Nederlanders waren (misschien tegen de dertigduizend vrouwen en meisjes, misschien ruim vijftigduizend mannen en jongens) en ruim tweehonderdduizend Indische Nederlanders.

Binnen de groep der uit Europa afkomstige blanken was in de eerste vier decennia van deze eeuw niet alleen de verhouding tussen de aantallen mannen en vrouwen gewijzigd, maar het moderne bedrijfsleven en de uitgebreidere gouvernementbemoeningen hadden ook beter opgeleide mannen naar Indië doen vertrekken. 'De planter' (wij citeren opnieuw Nieuwenhuys) 'die op blote voeten door de terreinen liep . . .

¹ R. Nieuwenhuys: *Oost-Indische spiegel*, p. 390. ² Rechtens waren Indische Nederlanders nadien Nederlanders zonder meer. Wij willen niettemin het begrip 'Indische Nederlanders' blijven gebruiken omdat zij in historisch en cultureel opzicht een aparte groep bleven vormen die o.m. in de Japanse bezettingsjaren een eigen geschiedenis had. Als Nederlandse staatsburgers behoorden die Indische Nederlanders oftewel Indo-Europeanen in Indië tot de Europeanen. Over hen schrijven wij in de volgende paragraaf – schrijven wij in deze over 'Europeanen', dan bedoelen wij, tenzij anders aangegeven, diegenen die uit Europa afkomstig waren.